

# KABINET HAVEL - Úsvit v Čechách

cyklus diskusí s kritickou reflexí současné české společnosti

listopad 2008 - listopad 2009

www.usvitvcechach.cz

ČESKÉ HODNOTY - o toleranci, víře, hodnotách a duchovním rozměru českého člověka

17. prosince 2008 21:00 hod. Divadlo Husa na provázku

hosté: Otakar Motejl, Jiří Stránský, Rut Kolínská

moderátorka: Renata Kalenská

## Co je to vlastně ta krize?

**Kateřina Menclerová - studentka MU - Mediální studia a žurnalistika**

„Můj stěžovatel je malej, závistivej, vztahovačnej, zakomplexovanej.“ Těmito slovy otevřel veřejný ochránce práv Otakar Motejl debatu o českých hodnotách. Ty jsou podle něj u každodenního českého člověka nepříliš ušlechtilé. Cím to, že ať už mají diskuse v českém prostředí jakékoliv téma, téměř vždy se zvrhnou v lamentaci nad politickou scénou, leností Čechů a absencí jejich smyslu pro zodpovědnost? Sedmnáctého prosince v Huse na provázku těmito tématy měly být tolerance, víra a duchovní rozměr člověka.

O stavu české společnosti tam pravidelně měsíc co měsíc v cyklu debat nazvaném Úsvit v Čechách diskutují významné osobnosti. Ze své podstaty vyvěrají tyto diskuse z doby minulé – z formování české povahy v letech normalizace, ze sametových událostí roku 1989 nebo těch dřívějších z roku 1968. Jsou ale odkazy na minulost českého národa vážně základem pro jakoukoli kritickou reflexi? Nebo už nám neustálé hledání kořenů a příčin současného stavu čehokoliv přerostlo přes hlavu a zůstává jedinou optikou, přes kterou na dnešek nahlížíme?

Z definování české povahy skrze historický vývoj, který k ní vedl, se stal oblíbený rituál nejen mnohých diskutérů. Nikdo nechce zpochybnit význam, jaký má pro tuto fiktivní českou národu její komunistická minulost. Cokoliv se ale stane rituálem a dobře zaběhnutým postupem, může skutečnost nenápadně zatemnit. Všechna negativa pak máme tendenci vnímat jako bolševické manýry, jak to trefně nazval jeden z Motejlových partnerů v diskusi, Jiří Stránský. Co když se ale nejedná jenom o manýry, které jsme zdědili z dob komunismu? Co když stojí produkty komunistického odkazu v řadě vedle těch, které pramení pouze z naší současné situace a jejích aspektů? Jak na ně najdeme řešení, když je od sebe navzájem neodlišíme a nepojmenujeme těmi správnými jmény? Tleskáme tomu, kdo najde podobnost k psychologickým mechanismům dneška v těch, které se projevovaly za komunistického režimu. Ale co dál?

Motejl hovoří o lidech, kteří si k němu chodí stěžovat na nespravedlnost. Nosí v sobě podle něj pocit křivdy a beznaděje z toho, že se jejich představy a touhy nenaplnily. Stejný pocit může mít i účastník diskusí o současném stavu české společnosti. Totiž že slyší spíše hořkost ze zklamání očekávání, než střízlivé a kritické hodnocení reality. Co je to jiného, když Václav Havel vznáší otázku, zdali to mělo všechno smysl (tedy sametová revoluce a boj za svobodu, který k ní vedl)? Je taková pochybnost výsledkem prostého pohledu na současnou skutečnost, nebo spíše vyjádřením zklamání očekávání, která se k pojmům svoboda a demokracie za desítky let komunistického režimu nabalila?

Hodnocení současné české společnosti a jejích hodnot tak často stojí na srovnávání s dobou normalizace. Z tohoto srovnání právě plyne odsouzení malého českého člověka, který neoplývá smyslem pro povinnost. Nemá se vůči čemu vymezovat, proti čemu bojovat. A tak pouze švejkuje, nadává po hospodách a chalupářích, jak řekl Tomáš Halík. Jistě, vypadá to tak, že většina národa cítí nedostatečnost

výkonů politických představitelů. Skutečnost, že nikdo fakticky neprojevuje svůj odpor proti nim, ale nemá pouze negativní aspekty. Ano, zavání to ignorantstvím a netečností k veřejným otázkám. Ale neznamená to, že by byli lidé nutně neteční ke všemu. Alespoň člověk, který poslouchá diskusi reflektující současnou českou společnost, ten pocit nemá.

Těžko si už představit debatu o současné společnosti, ve které by se neskloňoval komunismus ve všech pádech. A to jistě není špatně. Nereflektovat komunistickou minulost by bylo škodlivé. Zavádějící ale může být i přičítat stav české společnosti a jejích hodnot pouze komunistickému stigmatu. Jiřího Stránského se nedávno ptala jedna školačka: „Co je to vlastně ta krize?“ Odpověď bych chtěla znát i já (a nemyslím tím krizi finanční). Nelze ji definovat pouze jako zklamání nadějí, které k demokracii měli ti, kdo o ni bojovali, i ti ostatní. Zdá se mi, že má tato krize možná něco společného s tím, že sami sebe považujeme za národ švejkujících a nad pivem nadávajících chalupářů.